

Vroeger en Nu wandeling door Vreeland

Lengte: 3,5 km Honden aan de lijn

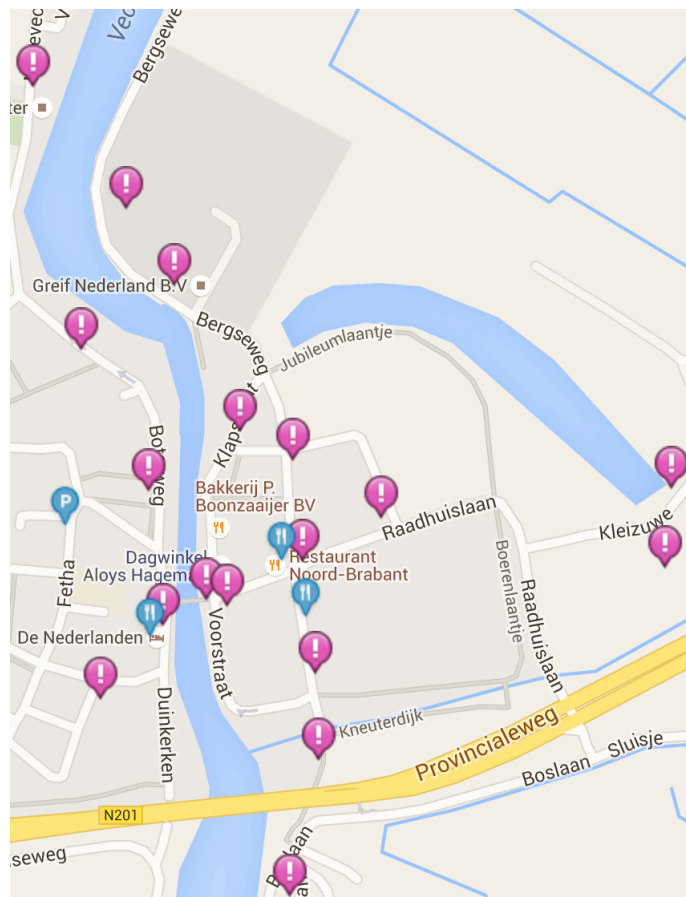
Start: Korenmolen de Ruiters, Nigtevechtseweg 20, Vreeland (maar u kunt overal in het dorp starten)

Auto: A2 Amsterdam-Utrecht, afslag Hilversum, afslag Vreeland (bij BP). Eerste rechts. In deze wijk kunt u parkeren.

OV: Bus 120, halte Fetha Vreeland (5 minuten lopen naar de molen)

In 2015 was het precies 750 jaar geleden dat Vreeland stadsrechten kreeg van de bisschop van Utrecht. Een bijzonder feit dat een heel jaar lang gevierd werd. Deze wandeling door het dorp was een van de onderdelen van het feestjaar. Aan de hand van oude foto's met tekst op borden krijgt u een mooi beeld van Vreeland Vroeger. De borden zijn zo geplaatst dat de kijker vanuit precies dezelfde hoek als de fotograaf van toen kijkt. Zo is in één oogopslag te zien hoe de situatie veranderd is ten opzichte van 100 jaar geleden (of niet..!) Ondertussen geniet u van de prachtige monumenten, de overtuinen, de gezellige horeca en de bijzondere sfeer in dit oudste stadje van Stichtse Vecht.

Deze wandeling is mogelijk gemaakt door de Historische Kring Loenen, Prins Bernhard Cultuurfonds en VechtExclusief.

Korenmolen De Ruiter

Op deze plek stond al in de 17de eeuw een molen. Direct aan het water gelegen, heel praktisch dus voor de aanvoer van graan en de afvoer van meelproducten. De voorganger van de huidige molen - op deze foto te zien - brandde in 1910 af. In een poging de op hol geslagen wieken te stoppen hadden de remmen vlam gevat. Een tweedehands poldermolen (uit 1776) werd gekocht in Barsingerhorn bij Schagen. In Noord Holland waren in die tijd veel poldermolens overbodig geworden door de opkomst van het stoomgemaal.

De losse onderdelen van de molen werden over het water naar Vreeland vervoerd en op een stenen onderkant weer opgebouwd. Zo stond de molen hoger en had minder last van de bomen van de begraafplaats aan de overkant van de weg die de wind tegenhielden.

De molen is een paar keer flink gerestaureerd en de opslagschuren eromheen zijn vervangen door een woonhuis. Elke zaterdag draait de molen en leiden vrijwillige molenaars u graag rond. In het winkeltje zijn heerlijke molenproducten te koop.

Loop richting het dorp en hou in de bocht links aan, de Nigtevechtseweg op. Rechts ligt de v.m Gereformeerde kerk.

Gereformeerde kerk

Op deze foto uit 1905 is een ander kerkje te zien dan die u nu ziet. In 1891 werd op deze plek een kerk gebouwd voor de Nederduits gereformeerden (Doleantiekerk). Nadat deze in 1905 was afgebrand, kreeg kunstenaar en (binnenhuis)architect C.A. Lion Cachet (1864-1965) de opdracht een nieuwe kerk op de oude fundamenten te bouwen.

Lion Cachet woonde vlakbij, op huize Schoonoord aan Duinkerken. Hij was internationaal beroemd vanwege zijn sierlijke ontwerpen voor meubels, scheepsinterieurs, postzegels, tegeltableaus en tapijten.

De buitenkant van de kerk is in een sobere Berlagestijl ontworpen, het interieur meer in geometrische art-decostijl. Dit is vanaf deze plek te zien aan de glas-in-loodramen.

De kerk werd overbodig toen de gereformeerde en hervormde kerk in 2004 fuseerden tot Protestantse Kerk Nederland (PKN). Voor de kerkdiensten werd toen gekozen voor de Grote – of Sint Nicolaaskerk midden in het dorp. Deze kerk werd verkocht en is nu in particuliere handen.

Vervolg de weg. Voorbij de parkeerplaats ziet u rechts een rijtje seniorenwoningen liggen naast boerderij Ora et Labora.

Ora et Labora

Vreeland was van oudsher een hoofdzakelijk agrarisch dorp. In en rond Vreeland lagen maar liefst 38 boerderijen. Ook midden in het dorp stond een aantal boerderijen, compleet met stallen en hooiberg. Tegenwoordig is de vroegere functie van deze gebouwen nauwelijks nog te herkennen doordat zij zijn opgedeeld in meerdere wooneenheden of door de afbraak van kenmerkende onderdelen. Dat laatste is hier gebeurd, bij Ora et Labora (bid en werk). De rietgedekte stal van deze boerderij uit 1909 is prachtig te zien op de foto uit 1915. Rond 1970 is de stal afgebroken en werden de huidige seniorenwoningen hier gebouwd.

De weg heet waarschijnlijk Boterweg (vroeger: Boterbuurt) omdat rond 1900 aan de overkant van de Vecht boterfabriek Milka stond. Deze is in 1906 gekocht door boterfabrikant Anton Jurgens, die later met Van den Bergh zou fuseren tot Unilever. De wortels van dit wereldconcern liggen dus deels in Vreeland!

Vervolg de weg. Stop voor de brug voor een blik op hotel-restaurant De Nederlanden. Aan de ANWBpaal hangt het fotobord.

De Nederlanden

In het bekende restaurant De Nederlanden worden al ruim 350 jaar gasten onthaald. Het rechter gedeelte werd in 1680 als herberg gebouwd. Het was een van de herbergen die aan het jaagpad lagen, een pad langs de Vecht waarover het paard liep dat de trekschuit voorttrok. Tot ver in de 19de

eeuw was dit in ons waterrijke land het vervoersmiddel bij uitstek. De herbergen waren de haltes waar men kon op- of afstappen, eten en slapen. Toen rijtuigen de functie van de trekschuit overnamen werd een stal tegen de herberg aan gebouwd om onderdak te verlenen aan paard en wagen. Op de foto uit 1900 is de stal goed te zien. De staldeuren zijn vervangen door de hoge openslaande deuren van het restaurant. Toen Vreeland in 1843 een eigen treinstation kreeg werd de herberg vertrekpunt van de omnibus richting het station. De weg die naast De Nederlanden loopt heet niet voor niets de Spoorlaan, al is het station al lang verdwenen!

Loop voor De Nederlanden langs en sla rechtsaf de Spoorlaan in. Links ligt CSV Ridderhof.

CSV Ridderhof, voormalige Openbare basisschool

In 2008 werd de CSV Ridderhof feestelijk geopend. Het moderne en multifunctionele gebouw staat op dezelfde plek als de vroegere Openbare school, die op de foto uit 1960 te zien is.

De Openbare school was gebouwd in 1955 omdat de oude school in het toenmalige gemeentehuis aan de Raadhuislaan veel te klein was geworden. De nieuwe school werd aan deze kant van de Vecht gebouwd omdat hier toen de nieuwe huizen van 'Vreeland-west' verrezen. Zo stond de school aan de rand van de kinderrijke nieuwbouwwijk.

Begin 20ste eeuw nam het leerlingenaantal van de openbare school steeds verder af. Een paar leegstaande klaslokalen werden toen verhuurd aan de Christelijke school, die iets verderop, op de Floraweg, juist uit zijn jasje groeide.

Door deze situatie en het noodzakelijk groot onderhoud aan beide schoolgebouwen werd besloten allebei de schoolgebouwen te slopen en op deze plek een gloednieuwe Brede school te bouwen.

Loop terug en steek de Van Leerbrug over. Op de lantaarnpaal op de rechter hoek hangt het bord met een historische foto van de brug.

De Van Leerbrug

Al in de 17de eeuw lag er een –houten- klapbrug over de Vecht. Later werd die vervangen door een ijzeren exemplaar. Deze brug is begin mei 1945 door de Duitsers opgeblazen, vlak voor het einde van de Tweede Wereldoorlog.

In 1949 werd de nieuwe brug geopend: een tweedehands, dubbele ophaalbrug uit 1888 die in delen over het water vanuit Weesperkarspel hierheen vervoerd werd. De Vreelandse vatenfabriek Van Leer (nu: Greif) financierde een groot deel van de brug, vandaar dat de naam 'Van Leerbrug' werd. In 1986 werd de brug vervangen door de huidige brug, die zijn oude naam behield.

Bij de brug werd tot de aanleg van de Provinciale weg in 1940 tol geheven. Alle verkeer van oost naar west moest tot dan toe over deze smalle brug, dus tol heffen was een lucratieve bezigheid. Op de foto uit 1905 ziet u het tolbord hangen tegen de zijmuur van het brugwachtershuisje.

Op de lantaarnpaal op de linkerhoek vindt u het bord met een historische foto met zicht op de Zuidervoorstraat.

Voorstraat en kruidenier Scheepmaker

We kijken op deze foto uit circa 1910 de Voorstraat in, richting het zuiden. Op de hoek stond dit 18de-eeuwse pand, waarin de kruidenierswinkel van Scheepmaker was gevestigd. Het was een van de vele tientallen winkels die Vreeland toen rijk was.

In 1968 stopte de winkel en werd de buitengevel geheel veranderd. De ingang is toen verplaatst naar de kant van de Voorstraat.

Het paard dat de kijker tegemoet loopt is misschien wel net beslagen bij de smid. Die zit immers (nog steeds!) om de hoek in de Ruitersstraat.

De Voorstraat heette oorspronkelijk Watersteeg en later Voorgracht. De Vecht langs de Voorstraat is namelijk in feite een gracht die in begin 15de eeuw is gegraven om een scherpe bocht in de rivier af te snijden. De oude loop van de Vecht is nog te herkennen langs het Boerenlaantje en Jubileumlaantje.

Ga over de brug rechtsaf de (Zuider) Voorstraat in. Ga met de bocht mee de Ruitersstraat in en sla op de T-splitsing rechtsaf. Loop onder het fietstunneltje door en hou rechts aan. Links ligt de buitenplaats Slotzicht.

Slotzicht

Het prachtige witte huis dat u nu ziet is in 1808 tegen een veel ouder huis aangebouwd. Naar men zegt deed de eigenaar dit om zijn vrijgezelle dochter aantrekkelijker te maken op de huwelijksmarkt! Trouwen deed zij niet, maar zij kocht wel steeds meer landerijen op. Zij breidde het park rond Slotzicht uit tot 25 hectare en legde het in landschappelijke stijl aan met o.a. slingeriviers, boomgaarden, een oranjerie, kassen en een hertenkamp. Tegenwoordig is nog een park van zo'n 1 ha over rondom het huis.

Tijdens de mobilisatieperiode 1914-1918 werd Slotzicht als militair tehuis in gebruik genomen. Op de foto uit 1915 zijn de militairen te zien die hier gelegerd werden.

Het huis heet Slotzicht omdat het over de weilanden uitkeek naar slot Loenersloot dat een paar kilometer naar het westen ligt. Nu is dat door de Provinciale weg met bomen erlangs niet meer te zien.

Keer terug via het fietstunneltje en hou stil op de voormalige Knollenbrug over de oude Vechtarm.

Knollenbrug

Vreeland is in de 13de eeuw ontstaan bij kasteel Vredelant, dat iets verder oostwaarts –zo'n 250 meter achter u- in een scherpe bocht van de Vecht lag. Die bocht is in de 15de eeuw afgegraven, zodat een kortere vaarweg ontstond. Dat is de Vecht die nu dwars door Vreeland stroomt. De oude Vechtbocht is nog links voor- en achter u te zien.

Binnen die afgegraven bocht –dus eigenlijk op een eiland- ontstond het historische Vreeland. Tussen 1960 en 1990 werden nieuwbouwwijken aan de overkant van de Vecht gebouwd, waardoor het dorp meer dan twee keer zo groot werd. Het telt tegenwoordig 1640 inwoners.

Waar u nu staat lag vroeger een draaibrug met vloeddeuren, om bij hoge waterstand het water van de Vecht tegen te houden richting de oude Vechtarm en de Lindengracht. De brug heette de Knollenbrug. Waarom weten zelfs de oude Vreelanders niet!

Ga achter u het bruggetje over, het Boerenlaantje op. Nog voor de brug kijkt u links de Lindengracht op.

Lindengracht

Dit zicht op de Lindengracht is in 100 jaar weinig veranderd. Wat nu ontbreekt is de wasstoep, die toen nog in het water lag (rechts op de foto). Ook de was die te drogen hangt over de tuinhekjes is verdwenen.

De Lindengracht heette vroeger Achtergracht. Het water loopt parallel aan de Vecht die door het dorp loopt. Dit stuk Vecht is in de 15de eeuw gegraven, toen een scherpe bocht in de rivier werd afgesneden.

Dit nieuw gegraven stuk Vecht heette Voorgracht (nu: Voorstraat). Logisch dat de straat achter de huizen aan de Vecht Achtergracht werd genoemd.

De bebouwing tussen deze twee grachten is de oudste van Vreeland. Het rijtje huizen links zijn 17de eeuwse Diaconiewoningen, eigendom van de Hervormde Kerk. Rechts van het water ligt de voormalige boerderij Sophia's Hoeve, die nu is opgedeeld in woningen.

Vervolg het Boerenlaantje. Voorbij het oorlogsmonument, ter hoogte van het witte Spokenhuisje, ziet u rechts het voormalige terrein van kasteel Vredelant liggen.

Kasteel Vredelant

Op dit lege veld stond in de vroege middeleeuwen een belangrijk kasteel. Het lag in een scherpe bocht in de Vecht op een strategische plek: precies op de grens tussen Holland en Utrecht. Het kasteel was tussen 1257 en 1260 gebouwd door de Utrechtse bisschop Hendrik van Vianden ter bescherming tegen enkele opstandige leenmannen.

Vredelant werd het kasteel genoemd, omdat het de vrede zou moeten bewaren. Dat zou niet gebeuren, er is veel gevochten rond het kasteel. Het dorpje dat bij het kasteel ontstond kreeg dezelfde naam als het kasteel: Vreeland. In 1265 kreeg het stadsrechten.

Het kasteel kende een roerig verleden en werd vaak verpand. Keizer Karel V sloopte Vredelant in 1528 om met het vrijgekomen bouw materiaal kasteel Vredenburg in Utrecht te bouwen.

Het veld was tot eind jaren '60 de thuisbasis van voetbalvereniging De Sperwer. Het huidige speelveld is een archeologisch monument. De fundamenten van het kasteel liggen nog onder het gras.

Steek de Raadhuisstraat over en loop tot het begin van het Jubileumlaantje. Rechts ziet u aan het einde van de vijver het Plantagehuis liggen.

Plantagehuis

Het sprookjesachtige Plantagehuis aan het eind van de vijver ziet er nu heel anders uit dan op de foto uit 1907. Het huis was in 1832 als zomerverblijf gebouwd door Jacob Hooft, ambachtsheer van Vreeland. Waarschijnlijk bouwde hij het op de fundamenten van een middeleeuws huis. Dat was hier gebouwd vanwege de strategische ligging: aan de bocht van de oude Vechtarm recht tegenover kasteel Vredelant én aan de Kleizuwe, een van de oudste ontginningswegen van de Vechtstreek.

Het Plantagehuis dankt zijn naam aan het parkbos (plantage) dat Hooft bij zijn huis aanlegde. Hierin legde hij ook een openbare wandeling aan 'ter vermaak van de inwoners van Vreeland'. Dit is nu het Jubileumlaantje.

Het pand wordt ook wel 'Moorse huis' genoemd, vanwege de oriëntaalse stijl waarin het huis in 1907 was verbouwd. Die situatie is te zien op de historische foto. Een jaar later werd het huis nog veel grondiger verbouwd en kreeg het zijn huidige uiterlijk

Neem de Raadhuisstraat richting het dorp. Op de eerste kruising ligt rechts het voormalige gemeentehuis.

Het voormalige gemeentehuis.

Dit neoclassicistische pand werd in 1862 gebouwd als combinatie van gemeentehuis, openbare school en schoolmeesterwoning. Het ontwerp was van Architect N. Kamperdijk. Hij bouwde ook het tolhuisje bij de brug.

Door de naoorlogse geboortegolf en de uitbreiding van Vreeland nam het aantal leerlingen toe en werd de school op de begane grond te klein. Een nieuwe school werd in 1956 geopend aan de Niftarlakelaan, op dezelfde plek waar nu CSV Ridderhof staat.

De lege schoolklassen werden in gebruik genomen door het Vreelandse verenigingsleven.

Toen in 1964 gemeente Vreeland werd opgeheven en bij Loenen gevoegd werd, verloor de bovenverdieping zijn functie als gemeentehuis. Het pand werd in 1985 verbouwd tot 11 appartementen.

Het wapen van Vreeland op de voorgevel en de tekst 'gemeenteschool' aan de zijgevel herinneren nog aan de vroegere functies.

De boom met hek op de hoek is een Wihelminaboom, in 1898 geplant ter gelegenheid van de inhuldiging van koningin Wilhelmina.

Sla voor het gemeentehuis rechtsaf de Vossenlaan in. Deze komt uit bij het Kerkplein, met een fraai zicht op de Grote- of Sint Nicolaaskerk.

De Grote- of Sint Nicolaaskerk

In de 13de eeuw stond hier de slotkapel van kasteel Vredelant. Kasteel en kerk werden verwoest in 1333 waarna een nieuwe gotische kerk op dezelfde plek werd opgebouwd, gewijd aan Sint Nicolaas. In later eeuwen is de kerk nog uitgebreid en gerestaureerd.

Na de Reformatie -eind 16de eeuw- werd de kerk, net als alle andere katholieke kerken in Nederland, protestants.

Rond 1810 is de torenspits door Napoleon verwijderd. Op het zo ontstane plateau werd een seininstallatie geplaatst waarmee militaire berichten konden worden overgeseind van kerktoren naar kerktoren. Een bericht uit Amsterdam bereikte zo een paar uur later Parijs.

Het gedeelte van de Bergseweg rechts van u is pas in de jaren '50 aangelegd als doorgaande weg van de Lindengracht naar de Vecht. Tot die tijd kon het verkeer –ook de vrachtwagens voor Van Leer's vatenfabriek – alleen via de smalle Klapstraat de weg langs de Vecht te bereiken.

Loop rechts langs de kerk en sla rechtsaf de Klapstraat in. Hou aan het einde linksaan en loop tot voorbij de bocht. U ziet aan de overkant van het water molen de Ruiter liggen.

Jaagpad met rolpalen

Deze foto uit 1910 laat veel zien wat er niet meer is. Aan de overkant van het water zien we de oude korenmolen De Ruiter die vlak na het nemen van deze foto is afgebrand. Een 18de-eeuwse poldermolen uit Noord Holland werd omgebouwd tot korenmolen en op deze plek herbouwd. De bedrijfsgebouwtjes naast de molen zijn in 2000 vervangen door een woonhuis.

Iets verder stroomafwaarts lag de dakpannenfabriek De Goede Verwachting, later de Verwerkings Industrie Vreeland (VIV). Nu is daar een nieuwbouwwijk verrezen.

De weg is nog onverhard en er loopt een jaagpad naast. Over dit smalle pad liep het paard dat de trekschuit voorttrok. De witte palen in de bocht –rolpalen- leidden het touw van de trekschuit, zodat de punt van de boot niet zou vastlopen in de oever.

In het water liggen schuiten met melkbussen. Zij leverden hun melk aan de melkfabriek die rechts (niet zichtbaar op de foto) lag.

Keer om en stop voor Brugzicht. Hier heeft u een mooi zicht op Vreeland.

Zicht op Vreeland.

Van een bescheiden buitenplaatsje groeide Brugzicht uit tot een 'kapitale heerenhuizinge' met een ongelofelijk rijk interieur. Rond 1820 werd Brugzicht verbouwd in de huidige chaletstijl. Het is een van de vroegste voorbeelden van deze stijl in Nederland.

Na als pension gediend te hebben werd het in 1941 gekocht door vatenfabrikant Bernard Van Leer, die ernaast al sinds 1930 zijn vatenfabriek had. Het huis werd fabriekskantoor en is dat nog steeds. Op de oude prent is goed het jaagpad te zien. Over dit pad liep het paard dat de trekschuit voorttrok. Het is nog steeds een mooi wandelpad.

Loop rechts van de theekoepel van Vrederust het jaagpad op. Steek voor pakhuis de Bol links door het steegje. Op de Klapstraat gekomen gaat u rechtsaf.

Klapstraat/ hoek Kerkplein

In 1920, toen deze foto gemaakt werd, zat op het pand op de hoek een manufacturenwinkel. Van 1952 tot 1987 runde het echtpaar Stapper hier een melkwinkel, waar ook boter, kaas, eieren, jam e.d. werd verkocht. In de kelder werd alles koel gehouden; het kelderraam met tralies is er nog.

De smalle, scherpe bocht voor het huis langs was lange tijd de enige weg naar de vatenfabriek van Van Leer (nu: Greif). Deze situatie werd onhoudbaar door de toename van steeds groter wordende vrachtwagens, die de bocht nauwelijks meer konden nemen. In 1952 is dan ook aan de noordzijde van de kerk op de plek van de vroegere pastorie een verbindingsweg aangelegd tussen de Lindengracht en de toenmalige Oostelijke Vechtdijk, nu Bergseweg. Een enorme opluchting voor de bewoners van de Klapstraat!

De naam Klapstraat verwijst vermoedelijk naar een klapbrug die aan het einde van de straat over de oude Vechtarm lag.

Hou rechts aan en loop via de Klapstraat naar de Voorstraat. Sla op de kruising met de Breedstraat linksaf. Op de rechterhoek voor de kruising ziet u een historische foto met zicht op de Raadhuislaan.

Raadhuislaan

Vanaf de Breedstraat kijkt u de Raadhuislaan in. Deze straat kreeg zijn naam nadat hier in 1862 het gemeentehuis gebouwd werd. De muziektent stond vroeger naast restaurant De Nederlanden, op de T-splitsing met de Spoorlaan. In 1945 is de tent hierheen verplaatst.

Op de foto uit circa 1900 ziet u de dorpspomp. Het bankje ernaast geeft al aan dat men hier elkaar regelmatig trof voor een gezellig praatje. Het drinkwater uit de pomp was niet altijd van even goede kwaliteit. Het kon besmettelijke ziektes als cholera verspreiden, waardoor in Vreeland tussen 1832 en 1867 13 mensen zouden sterven. Dat was 2 % van de totale bevolking, die toen uit 660 mensen bestond. Pas eind jaren '20 kreeg het dorp waterleiding en zou de dorpspomp uit het straatbeeld verdwijnen.

De Raadhuislaan was rond 1900 nog niet bestraat. De hekjes links hoorden bij boerderij Het Horkenest, die er nu nog steeds staat.

U kunt nu teruglopen naar uw vertrekpunt of gezellig in het dorp op een terrasje neerstrijken. Wij hopen dat u genoten heeft van de wandeling en de sfeer van het 750-jarige Vreeland.